

Kertomus

rautakautisen polttokalmiston tutkimisesta Hämeenlinnan kaupungissa Hätilän kaupunginosassa Perttiniementie 5:n tontilla 9 - 16. 7. 1955.

Rääpiälän kunnalliskodin laitosmies Reino Uusikivi löysi 20. 7. 1954 Hämeenlinnan kaupungissa Hätilän kaupunginosassa Perttiniementie 5:ssä omistamaltaan tontilta asuinrakennuksensa perustusta kaivaessaan keihäänkärjen ja viikatteen, jotka kohta toimitettiin Kansallismuseoon (KM 13.470:1 - 2). Osastonjohtaja Salme tarkasti löytöpaikan 24. 8. 1954 ja totesi, että osa polttokalmistosta oli vielä jäljellä. Muinaistieteellisen Teimikunnan määräyksestä tutkin sen 9 - 16. 7. 1955.

Laitosmies Uusikiven tontti on noin 50 metriä armeijan varikkoalueen itänurkasta koilliseen ja n. 200 metriä v. 1950 tutkitusta 400-luvun hautaröykkiöstä koilliseen. Suunnilleen 160 metrin päässä kaakossa on Katumajärvestä Vanajaveteen laskeva puro. Itse löytöpaikka on aivan matalan, luoteis - kaakko-suuntaisen harjanteen kaakkoispäässä. Aikaisemmin on tätä viljelemätöntä harjannetta pitkin kulkenut polku puren yli Hätilästä Katisten kartanon puolelle. Löytöpaikalta alkaen maa viettää tasaisesti kaakkoon mainittua purea kohti.

Laitosmies Uusikivi rakensi aluksi tonttinsa alavampaan lounaisosaan ulkorakennuksen, joka käsittää saunakamarin, saunan ja liiterin. Kesällä 1954 hän ryhtyi kaivamaan harjanteeseen monttua asuinrakennuksen perustusta varten, löytäen silloin mainitut muinaisesineet kuopan länsiosasta. Tällöin jouduttiin tuhoamaan suurin osa kalmistoalueesta. Siirtomaa käytettiin osaksi pihan taseittamiseen, osaksi ajettiin tontilla sijaitsevalle peltekappaleelle, jossa kesällä 1955 kasvoi perunaa. Perunapellon pintamaassa ei näkynyt mitään kalmisten jäännöksiä.

Kaivaus tuli jakaantumaan kahdelle eri alueelle, joista toinen oli asuinrakennuksen perustusmontun kaakkoispuelella ja toinen sen luoteispuelella. Kaakkoisella kaivausalueella paras löytöalue sattui harjanteen laelle aivan lähelle kuopan reunaa, siinä ruutuihin IV:D - E ja ruutujen V:D - E kaakkoisosaan. Tältä alueelta oli pintaturve poistettu kokonaan jo aikaisemmin. Säilyneen kulttuurikerroksen vahvuus siinä oli 20 - 30 cm. ja se olikin aivan koskemattomana jäljellä. Tämän alueen ulkopuolelta, lähinnä ruuduista II:C - G, löytyi vain yksityisiä luunmuruja ja saviastianpaloja. Kaikkiaan keottiin kaakkoiselta kaivausalueelta poltettuja luunpalasia 566 grammaa.

Kiveys oli tihein siellä, mistä löytyi eniten luunpaloja. Kivet olivat tällä alueella enimmäkseen samanlaista pientä sepelikiveä kuin v. 1950 tutkitussa 400-luvun röykkiössä. Jonkin verran oli paikalle ladottu myös tavallisia pyöreitä kiviä. Suurin piirtein kiveys oli samanlaista kuin yleensäkin polttokenttäkalmisteissa.

Esineistö olisi ollut runsas, ellei se olisi ollut niin kovassa kuumuudessa, että pronssikorut ja helmet olivat suurimmaksi osaksi sulaneet muodottomiksi möykyiksi. Paraiten oli säilynyt pari rannerengasta, rautainen hevosenkenkäsolkki, pronssisen spiraalinivelisen ja rautaisen kankiketjun pätkät sekä pronssihelaisen tuppiveitsen osat. Sulaneiden pronssimöykkyjen joukossa oli kolme soljerneulaa, mikä osoitti, että sulanut pronssi oli ainakin osaksi peräisin soljiata. Saviastianpalat löytyivät pääasiassa samalta alueelta. Ne olivat osaksi kahdesta erittäin hyvästä astiasta, joissa toisessa oli huolella tehtyä uurreviivakoristelua, toisessa hieno profilointi.

Myöskin kuopan luoteispuoliselta kaivausalueelta paljastui tyypillistä polttokenttäkalmistoa. Ohut turvekerros oli täällä vielä paikoillaan. Varsinainen kulttuurikerros oli n. 20 cm vahvuinen. Kiveyksen muodostivat tavalliset pyöreät kivet, päänkekoise ja vähän suuremmat. Erittäin tiheä, huolella tehty latomus oli ruutujen XI + XII:F, mutta mitään erikoista ei täältä löytynyt. Toinen harvempi ja pienempi latomus oli ruudun XII:D pohjeisosassa, mistä sitten löytyikin yksiteräinen miekka, kahva osittain kiven pl 127/149 alla. Laajempi kivilatomus oli ruudussa XIV:E ja sen ympärillä. Tämän latomuksen luoteisosassa olleesta nokisesta kulttuurimaasta löytyikin pääosa luoteisen kaivausalueen esineistä. Suuren kiven pl 123/146 alla oli yksinkertainen pronssinen hevosenkenkäsolkki ja pyöreän kupurasoljen paloja, sekä välillisesti sen luoteispuolelta pieni sirppi, pronssinen ketjunktannatin, pyöreä kupurasolki ja veitsenterä. Latomusten väliltä löytynyt sormustin on ilmeisesti myöhäinen, vaikka se olikin hyvin syvällä.

Ensimmäisen kivilatomuksen vaiheilta löytyi jonkin verran poltettuja luunpalasia, mutta ei kovin paljoa, vain 45 gr. Harvakseen niitä oli myöskin miekan löytöpaikan ympäristössä, yhteensä 70gr. Luoteisessa kivilatomuksessa luunpalasia oli runsaimmin, lähes 395 gr. Kaikkiaan löytyi poltettuja luunpaloja luoteiselta kaivausalueelta 510 grammaa. Saviastianpalasia täällä oli hyvin vähän, vain muutama yksityinen kappale siellä täällä.

Löydöt ovat luetteloidut numeroilla 13.778:1 - 85.

Helsingissä toukokuun 31. päivänä 1956

Oiva Keskitalo

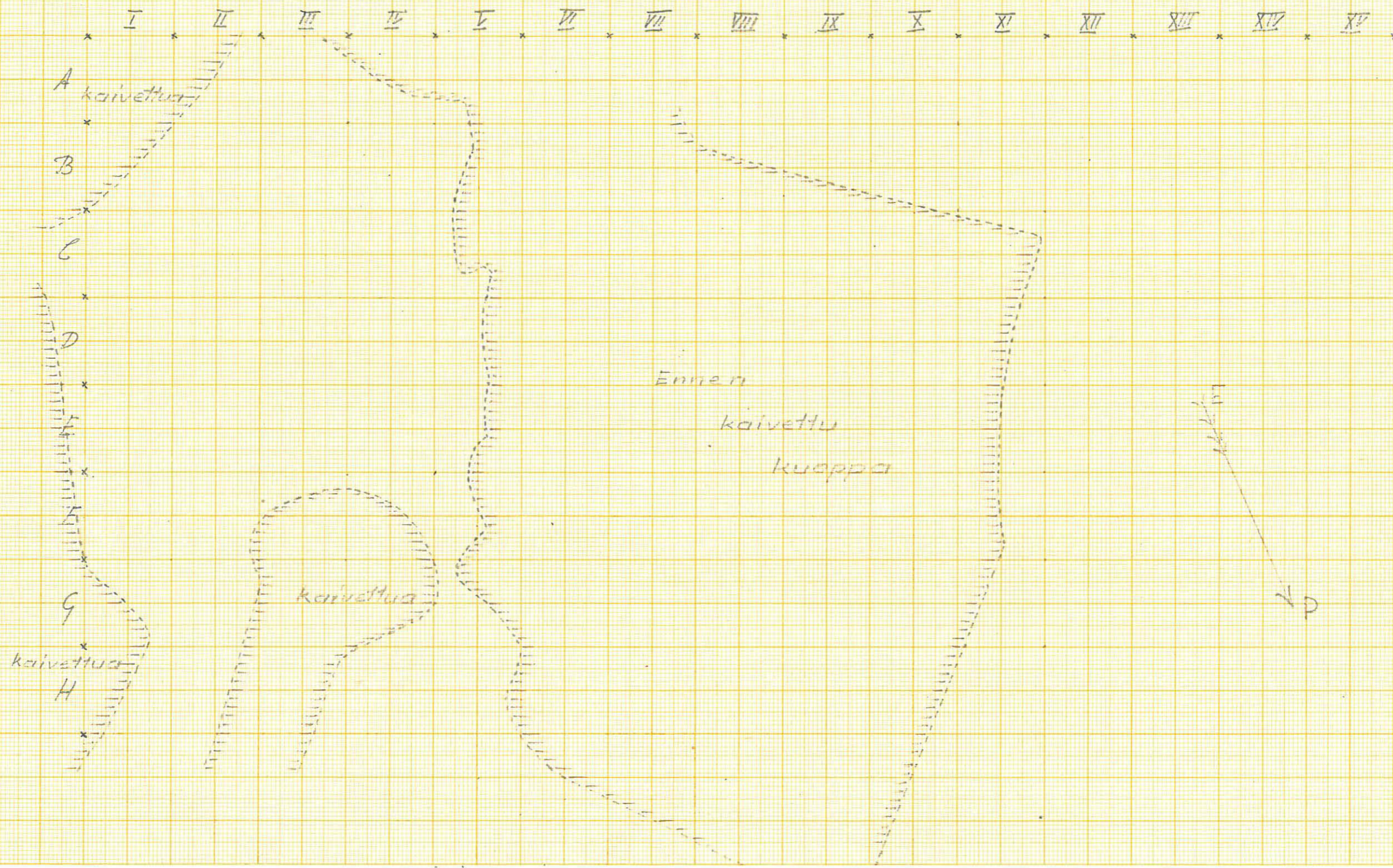
Hämeenlinna, Hätilä, Porttiniementie 5

Tutkittu heinäkuussa 1955

Oiva Kerkkola

Mittakaava 1:50

KP saunan kivijalan yläreuna, pl. 275

Hämeenlinna, Hätilä, Porttiniementie 5

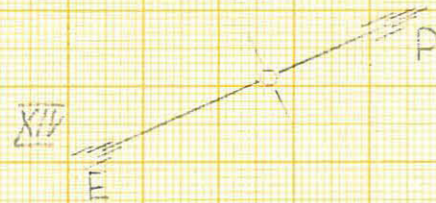
Tutkittu heinäkuussa 1955

Oiva Kerkitalo

Mittakaava 1:20

XV

— poltettuja loppaloja
- saviaostiampaloja

XIII

135
163

123
155

127
155

125
160

128
148

143

XII

140
167

127
140

123
149

114
143

140
150

XI

143
170

113
144

137
149

K a i v e t t u a

A

B

C

D

E

F

G

H

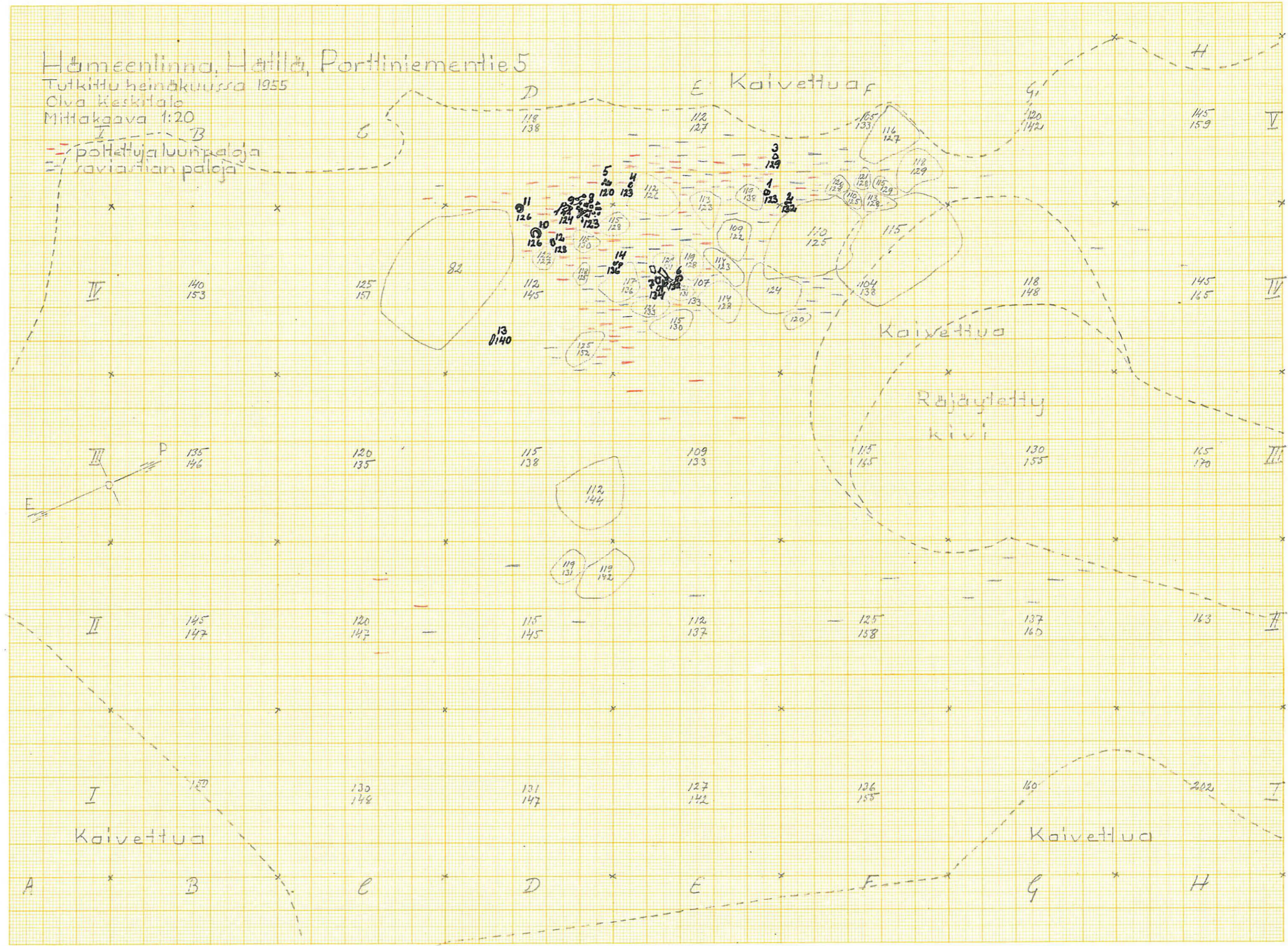
Hämeenlinna, Hätilä, Porttiniementie 5

Tutkittu heinäkuussa 1955

Olva Keskitalo

Mittakaava 1:20

I - B
- - - - - poltettuja luunpaloja
- - - - - raviartian paloja

Hämeenlinna, Hätilä, Porläninmäentie 5.

f. 20484.

Yhdistetyn miekka (13.778:53)
kokonaan oviin haistettu. Kuva
otettu louhaisesta päin

f. 20484.

Yhdistetyn hevosen-
kankäsoljen (13.778:69)
löytöpaikka. Solki on pai-
kallaan luovassa kerkellä,
mutta kivet on päältä
ja ympäriltä on poistettu.

f. 20484

Sama miekka oviin haistettu.
Kakva vielä kiven pl 127/
149 alla.

Hänseentienmäki, Hätilä, Porhinniementie 5

f.
20484

Porhinniementie 5:n tontilla sijaitseva pottokalmisto on kuvan yläosassa hylkymäällä rajoitella. Kaivettu kuoppa on sen keskiosassa. Kuva on otettu etelästä päin perunapölyllä.

f.
20484

Tontille kaivettu kuopan itäreuna lounaisesta nähtynä. Kuvan oikeassa reunassa kivi pl. 82.

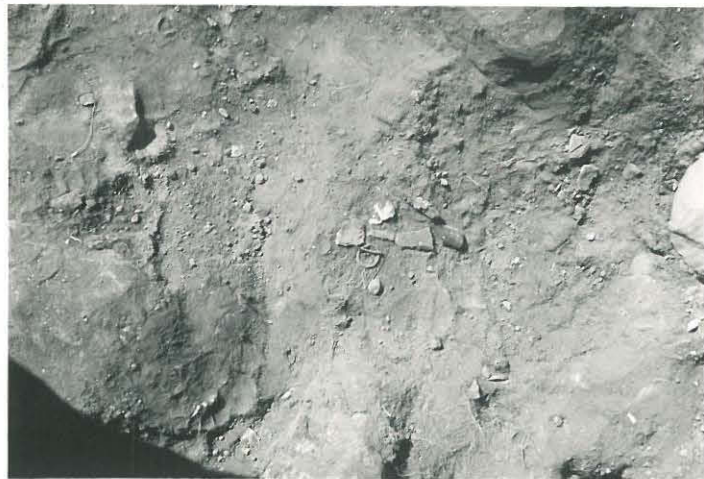
f. 20484.

Tontille kaivettu kuopan itäreuna lännestä nähtynä. Kuvan vasemmassa reunassa kivi pl 116/127.

Hämeenlinna, Hätilä, Postinimientie 5.

f.
20484.

Kuvassa keskellä näkyy rautainen keuhonkäsoli (13.778:20) sekä sen yläpuolella rautaveitri ja sen proussi-helaisen tyyppisen helat (13.778:21), kaikki alampuisilla paitoillaan.

f. 20484.

Kuvassa näkyy keskellä ylhäällä proussinen rautoringas (13.778:10) sekä sen alapuolella rautaisen hankiketjun niveliä (13.778:12), sulaneita proussipaloja, proussiketjuja yms (13.778:13-17)

f. 20484

Kivaysta runduissa IV:F ja V:F.